

Yayına Geliş Tarihi:01/04/2018
Yayına Kabul Tarihi:11/04/2018
Online Yayın Tarihi:30/04/2018

Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik
Araştırmalar Dergisi
Cilt: 2, Sayı: 3, Yıl: 2018, Sayfa: 25-42
ISSN: 2587-2206

Türkiye’de Bankacılık Sektörünün Gelişimi (2000-2016)*

Havva ARABACI¹

Özet

Türkiye’de 1990-1999 döneminde, sermaye hareketlerinin serbestleşmesi ile birlikte kısa vadeli sermaye akımları hızlanmış, diğer taraftan sermaye çıkışları ekonomiyi kırılgan hale getirmiştir. 1990 yılında TL’nin konvertibilitesi ilan edilmiş, Türkiye’de yerleşik kişilere sınırsız döviz bulundurma ve transfer etme yönünde olanak sağlanmıştır. 1990’lı yıllarda bilişim teknolojisinde yaşanan gelişmeler ve elektronik banka hizmetlerinin yaygınlaşması, ülkemizde de elektronik bankacılık alt yapısının kurulmasını ve bankalararası fon transferlerinin modern haberleşme teknikleri aracılığıyla kısa sürede gerçekleştirmesini gündeme getirmiştir. Serbest piyasa mekanizmasının ekonomide işlerlik kazanması ve finansal piyasaların serbestleşmesine yönelik düzenlemelerin yapılması, bankacılık sistemi üzerinde önemli etkilere neden olmuştur. 1999 yılında Bankalar Kanunu’nda bazı değişiklikler yapılmıştır. Yapılan değişiklikler ile bankacılık mevzuatı Basel Komitesi’nin tavsiyelerine, Avrupa Birliği direktiflerine ve uluslararası düzenlemelere uyumlaştırılmaya çalışılmıştır. Bankalar Kanunu’nda yapılan değişiklikler ve düzenlemeler, yılın son günlerinde açıklanan Hükümet ile Uluslararası Para Fonu arasında imzalanan Stand-by anlaşmasının temelini oluşturmuştur.

Türkiye’de 2000 yılı ikinci yarısında kamu bankalarının yapısal uyum düzenlemelerinin gecikmesi, enflasyonun beklendiği kadar hızlı düşmemesi, kamu mal ve hizmetlerine enflasyon artışı kadar zam yapılması, iç talebin alınan ek önlemlere rağmen kontrol altına alınamaması sonucu, yılsonuna doğru ekonomik görünüm bozulmaya başlamış ve Kasım 2000’de bankacılık sektörü krize girmiştir. 2000 yılının Kasım ayında yaşanan krize neden olan yapısal düzenlemeler konusunda yavaş hareket edilmesi, sınırlandırılmayan iç talebe bağlı cari işlemler açığının artmaya devam etmesi ve döviz kurları üzerindeki ciddi baskının artması gibi sorunlar 2001 yılında daha da ağırlaşmıştır. Türkiye ekonomisinde 2001 Şubat ayında finansal sistemde başlayıp çok hızlı bir şekilde

---

¹Öğr. Gör., Trakya Üniversitesi, Edirne SBMYO, Edirne/Türkiye
arabacih@hotmail.com

*Türkiye’de Bankacılık Sektörünün Gelişimi (2000-2016). I. Uluslararası Sosyal Beşeri ve Eğitim Bilimleri Kongresi, İstanbul. 22-23 Aralık 2017.

reel kesime bulaşan ikinci kriz yaşanmıştır. Krizden sonra, Nisan 2001’de ekonomideki yapısal sorunları gidermek ve finansal sistemin mali yapısını güçlendirmek amacıyla, güçlü ekonomiye geçiş programı uygulamaya konulmuştur. 2002-2007 dönemi gerek ekonomi, gerekse bankacılık sektörü açısından yeniden yapılandırılma dönemidir. Bankacılık sektörü, bu dönemde önemli gelişmelerin olduğu bir yapılanma sürecine girmiştir. Bankacılığa ilişkin yasal düzenlemelerin uluslararası standartlara ve uygulamalara uyumlaştırılması çalışmaları gerçekleşmiştir. Bankalar Kanunu’nda çok ciddi değişiklikler yapılmıştır. Bankacılık sektörünün denetimi ve düzenlemesine ilişkin tüm yetki Hazine Müsteşarlığı ve Merkez Bankası’ndan alınıp, yeni kurulan Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu’na (BDDK) aktarılmıştır. 2001 Krizi’nden sonra önemli ölçüde sermayelerini kaybeden özel bankalar sermaye takviyesi gerçekleştirmişlerdir. Bu sürece uyum sağlamayan bankalar ya başka bankalarla birleşmiş veya Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu’na (TMSF) alınmıştır. Alınan ekonomik önlemlerin olumlu yansımaları 2004 yılının sonundan itibaren bankacılık sektöründe görülmeye başlanılmıştır Bankacılık Kanunu 2005 yılında yasallaşmıştır. Bankaların şube ve çalışan sayılarında hızla bir artış başlamıştır. 2007 yılında Amerika’da başlayan, 2008 yılında küresel hale gelen kriz dünyada bir çok ülkede olduğu gibi ülkemiz ekonomisini de etkilemiştir. Ancak yasal altyapısı ile denetim sistemi çok sağlam oluşturulan Türk Bankacılık Sektörü küresel krizin yansımalarından en az etkilenen sektörlerden birisi olmuştur.

Türkiye’de bankacılık sektörü aktif büyüklüğü ve yarattığı istihdam açısından önemli bir yer tuttuğundan dolayı bu çalışma, Türkiye Bankacılık Sektörü’ne dâhil mevduat bankaları, yabancı sermayeli bankalar, kalkınma ve yatırım bankaları ile katılım bankalarının 2000-2016 yılları arasındaki banka sayısı, şube sayısı ve personel sayısı seyrinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bankacılık Sektörü, Ekonomik Kriz, Yapısal Gelişim.

Development Of Banking Sector In Turkey

(2000-2016)

Abstract

Turkey in the 1990-1999 period, short-term capital flows accelerated with the liberalization of capital movements, on the other hand, capital outflows have made the economy fragile. In 1990, convertibility of the TL has been declared and the residents in

Turkey were given the opportunity to transfer and possession of foreign currencies without limits. Developments in information technology and the spread of electronic banking services in 1990s allowed the establishment of electronic banking infrastructure in our country and the transfer of funds between banks through modern communication techniques in a short period of time. The regulation of the free market mechanism in the economy and the liberalization of the financial markets caused significant impacts on the banking system. In 1999, some amendments were made in the Banking Law. With the

amendments, the banking legislation tried to comply with the Basel Committee's recommendations, European Union directives and international regulations. The amendments and regulations made in the Banking Law constituted the basis of the stand-by agreement signed between the Government and the International Monetary Fund, which was announced in the last days of the year.

At the second half of 2000 in Turkey, as a result of the delay in structural adjustment schemes of public banks, the fact that inflation does not fall as fast as expected, increase in public goods and services up to inflation and uncontrolled internal demand despite additional measures, the economic outlook has begun to deteriorate towards the end of the year and finally in November 2000 the banking sector crashed. Problems such as the slow movement of structural regulations, the continuing increase in the current account deficit due to the unrestrained internal student, and the increase in the serious pressure on exchange rates that caused the December crisis in November 2000, became more severe in 2001. Turkish economy, has experienced a second crisis in February 2001, starting in the financial system and very quickly affected the real sector. After the crisis, in April 2001, a strong economic transition program was implemented in order to resolve structural problems in the economy and to strengthen the fiscal structure of the financial system. The period between 2002 and 2007 is the period of restructuring in terms of economy and banking sector. The banking sector has entered a process of restructuring in which important developments were made in this period. Studies have been carried out to harmonize legislative regulations on banking with international standards and practices. Significant changes have been made in the Banking Law. All powers related to the supervision and regulation of the banking sector were taken from the Undersecretariat of Treasury and the Central Bank and transferred to the newly established Banking Regulation and Supervision Agency (BRSA). In the 2001 crisis, private banks, which have lost considerable capital, have made capital investments. Banks that fail to comply with this process are merged with other banks or transferred to the Savings Deposit Insurance Fund (SDIF). The positive reflections of economic measures started to be seen in the banking sector starting from the end of 2004. The Banking Law was enacted in 2005. There has been a rapid increase in the number of branches and employees of banks. The crisis, which started in 2007 in America and became global in 2008, has also affected our country's economy as it is in many countries around the world. However, the Turkish Banking Sector, which has a very strong legal infrastructure and a very strong audit system, has been one of the least affected sectors of the global crisis.

The banking sector has an important place in Turkey because of its asset and employment size. This study has been conducted to examine the number of banks, branches, staff and employment moves of commercial banks, foreign-owned banks, investment banks and participation banks in Turkish Banking Sector between the years of 2000-2016.

Keywords: Banking Sector, Economic Crisis, Structural Development.

GİRİŞ

Bankacılık sektörü, aktif büyüklüğü ve yarattığı istihdam açısından ekonomi içinde büyük ağırlığa sahip olup ekonomi ve siyasi gelişmelerden etkilenmektedir.

Türkiye’de Türlerine Göre Faaliyet Gösteren Bankalar;

a) Ticaret (Mevduat) Bankaları,

-Kamu,

-Özel,

-Yabancı,

-Mahalli,

*TMSF

b) Kalkınma ve Yatırım Bankaları,

-Kamusal Sermayeli

-Özel Sermayeli

-Yabancı Sermayeli

c) Katılım Bankaları.

Bankalar kanununa göre; kendi nam ve hesabına mevduat kabul etmek ve kredi kullanırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren kuruluşlar ile yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye’deki şubeleri mevduat bankası olarak tanımlanır.

Sermayelerinin tümü kamu adına hazineye veya diğer kamu tüzel kişilerine ait olan bankalara kamu (devlet) sermayeli bankalar denilmektedir. T.C. Ziraat Bankası, Türkiye Kalkınma Bankası, Halk Bankası ve Türk Eximbank gibi bankalar kamu sermayeli bankalara örnek olarak gösterilebilir. Yabancı sermayeli bankalar, sermayelerinin tümü yabancı uyruklu kişi veya kuruluşlara ait olan bankalardır. Yabancı sermayeli bankaların kuruluş ve yönetim merkezleri genellikle ülkemiz sınırları dışında bulunur. HSBC Bank, ING Bank ve Citibank gibi bankalar bu gruba örnek verilebilir. Özel kişi ve kuruluşların sahip olduğu, sermayelerinde kamu payı bulunmayan bankalardır. Özel sermayeli bankalar

genelde ticaret, yatırım veya mevduat bankası şeklinde kurulurlar. Türkiye Garanti Bankası, Anadolubank ve Akbank gibi bankalar, özel sermayeli bankalardır.

Resmi ve özel kuruluşların yatırımlarına finansman olmak üzere faaliyet gösteren bankalardır. Kalkınma ve yatırım bankaları, diğer ticari bankalar gibi katılım ve mevduat fonu kabulünü gerçekleştiremezler. İMKB Takas ve Saklama Bankası ve İller Bankası gibi bankalar kalkınma ve yatırım bankaları olarak faaliyetlerine devam etmektedir.

Kalkınma bankaları, gelişmekte olan ülkelerde sermaye yetersizliği içindeki firmalara veya büyük endüstriyel firmaların yapacağı yeni yatırımlara kaynak ve teknik yardım sağlayarak endüstriyel gelişmeyi hızlandırmak amacını güden finansal kuruluşlardır.

Kalkınma Bankalarının İşlevleri (Türkiye Bilimler Akademisi, s. 5-7);

- a) Sanayi Sektörüne Orta ve Uzun Vadeli Kredi Sağlamak,
- b) Yurt İçi Kaynakları Harekete Geçirerek Sanayi Sektörünü Yönlendirmek,
- c) Sermaye Piyasasının Gelişmesine Katkıda Bulunmak,
- d) Girişimcilere Proje Düzeyinde Teknik Yardımda Bulunmak,
- e) Yeni Yatırım Alanlarında Öncülük Yapmak,
- f) Uygun Yatırım Olanak ve Alanları Konusunda İnceleme ve Araştırmalar Yapmak,
- g) Kalkınma Planlarının Uygulanmasını Kolaylaştırmak Ve Saptanan Plan Hedeflerinin Gerçekleşmesine Katkıda Bulunmak,
- h) Dış Ülkelerden Ve Uluslar Arası Finansman Kurumlarından Sağlanacak Döviz Ve Teknik Yardımı Sanayi Sektörüne Yöneltmek
- j) Yerli Ve Yabancı Yatırımcılara Ortak Bulmada Yardımcı Olmak,
- k) Ekonomide Yeni Fikirlerin Kabul Edilmesini Desteklemek.

Türk bankacılık sistemindeki kalkınma ve yatırım bankalarını üç ana başlık altında toplayabiliriz.

- a) Kamusal sermayeli kalkınma ve yatırım bankaları
- b) Özel sermayeli kalkınma ve yatırım bankaları
- c) Yabancı Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankaları

Kalkınma bankalarına fon temin eden kuruluşlar, uluslararası kalkınma bankaları, uluslararası finans kuruluşları ve uluslararası finans birlikleri adı altında kurum ve kuruluşlardır. Bunların başlıcaları:

- Dünya bankası grubu
  - Uluslararası İmar Ve Kalkınma Bankası (IBRD)
  - Uluslararası Finans Kurumu (IFC)

- Uluslararası Kalkınma Birliği (IDA)
- Avrupa Yatırım Bankası (EIB)
  - İslam Kalkınma Bankası (IDB)
  - Uluslar Arası Kalkınma Ajansı (AID)

Yatırım bankaları, sermaye piyasasının gelişmiş olduğu ülkelerde atıl fonlara sahip kurumsal yatırımcılara, fonlarını menkul değer alım ve satımı ile değerlendirmelerinde aracılık ve danışmanlık yapan, işletmelere doğrudan kredi vermeyen ancak işletmelerin orta ve uzun vadeli fon gereksinimlerini karşılayan finansal kuruluşlardır. Yatırım bankaları, genellikle mevduat kabul etmeyen, ticari bankacılık yapmayan ve kalkınma bankacılığı fonksiyonunun dışında kalan alanlarda faaliyet gösteren mali kurumlar şeklinde de tanımlayabiliriz.

Yatırım bankaları, fonksiyonlarını yerine getirirken şu fonları kullanırlar:

- Kendi öz sermayesi
- İdarelerinde tevdi bulunan fonlar
- Aldıkları borçlardan oluşan fonlarla faaliyetlerini sürdürürler.

Tablo 1 Kalkınma ve Yatırım Bankaları Arasındaki Farklar

Kalkınma	Yatırım
Devlet tarafından ve devlet desteği ile kurulur	Genellikle özel sektör tarafından kurulur.
Gelişmekte olan ülkelerde faaliyet gösterir.	Sermaye piyasalarının gelişmiş olduğu ülkelerde faaliyet gösterir.
Karlılık ikinci plandadır.	Karlılık ön plandadır.
İşletmelere orta ve uzun vadeli kredi verir.	İşletmelere doğrudan doğruya kredi vermek yerine, onların hisse senedi veya tahvil çıkarmak yoluyla sermaye piyasasından uzun vadeli kaynak sağlamalarını kolaylaştırır.
İşlevleri ekonomi ve teknoloji üzerinde yoğunlaşır.	İşlevleri esas olarak işletme ağırlıklıdır.
Kaynakları, daha çok bankaların öz sermayeleri, yönetimi kendilerine bırakılan fonlar ve alınan iç ve dış krediler oluşur.	Kaynakları, genellikle sermaye piyasasından sağlar.
Özellikle imalat sanayini finanse eder.	Sermaye piyasasında aracılık yapar

Kaynak: Hazar ve Babuşcu, 2017, s. 63.

Katılma hesapları ve özel cari hesaplar yoluyla tasarruf sahiplerinden fon toplamak ve toplanan fonları faizsiz kredi olarak kullandırmak amacıyla faaliyet gösteren bankalara katılım bankaları adı verilmektedir. Bu bankalar, oluşan kar yada zararları tasarruf sahipleriyle paylaşırlar.

Katılım bankaları, gerek işlemler gerekse kullanılan ürünler açısından farklılık göstermektedir. Katılım bankaları, tasarruf sahiplerinden topladıkları fonları, faizsiz finansman kurallarını dikkate alarak çeşitli projelerde değerlendirmekte (tüketicilere ve işletmelere fon kullandırım) vade sonunda ortaya çıkan kar veya zararı yine tasarruf sahipleri ile paylaşmaktadır. Bu grup bankaların katlandıkları maliyet kar payı gideri ve elde ettikleri gelirin adı da kar payı gelirleri olarak adlandırılmaktadır (Hazar ve Babuşcu, 2017, s. 63). Finans, Albaraka Türk, Kuveyt Türk örnek olarak verilebilir.

TÜRKİYE’DE BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN GELİŞİMİ

“1990’lı yıllarda giderek ağırlaşan iktisadi ve sosyal sorunlar bankacılık sektörünü olumsuz etkilediği gibi, bankacılık kesiminin yapısal, kurumsal ve yönetsel sorunları da iktisadi bunalımı derinleşmesine yol açmıştır. 1990’lı yıllarda sistemde yaşanan sorunların temel nedeninin kurumsal anlamda deregülasyon politikaları olduğu söylenebilir. Sektöre girişin kolaylaşması, mevduata uygulanan disonibilite oranları ile oynanması ve disonibilitenin Devlet İç Borçlanma Senedine yatırılması, tasarruf mevduatının tamamının sigorta kapsamına alınması, yabancı para cinsinden mevduat kabulünün sınırsız olması ve Hazineye, bütçe açıklarını ticari bankalara borçlanarak finanse etme olanağının verilmesi gibi uygulamalar bankacılık sektöründe krizlerin hazırlayıcısı olmuştur”(Çolak, 2001: 15-30). Bütün bu olumsuzluklar, finansal krizin ortaya çıkmasına yol açmıştır.

18 Haziran 1999 tarihinde 4389 sayılı kanun ile Bankalar Kanunu’nda bazı değişiklikler yapılmıştır. Yapılan değişiklikler ile bankacılık mevzuatı Basel Komitesi’nin tavsiyelerine, Avrupa Birliği direktiflerine ve uluslararası düzenlemelere uyumlaştırılmaya çalışılmıştır. Kamu menkul kıymetlerinin borsa rayici ile değerlendirilmesi uygulaması başlatılmıştır. Mevduat bankalarından Egebank, Esbank, Yaşarbank, İnterbank ve Yurtbank’ın yönetimi tasarruf mevduat sigorta sistemine devredilmiş, yatırım ve kalkınma bankaları grubunda yer alan Birleşik Yatırım Bankası’nın faaliyeti sonlandırılmıştır.

18 Haziran 1999 tarihinde, Bankalar Kanunu’nda yapılan değişiklikler ve düzenlemeler, yılın son günlerinde açıklanan Hükümet ile Uluslararası Para Fonu arasında imzalanan Stand-by anlaşmasının temelini oluşturmuştur. 2000 Yılıının ilk yarısında Stand-by anlaşmasının ön koşullarının yerine getirilmesi ve programın etkin bir şekilde yürürlüğe konulması ile faizler ve enflasyon düşmüş, yurt dışından sermaye girişi hızlanmış ve iç talep genişlemeye başlamıştır.

2000-2006 Dönemi

Türkiye’de 2000 yılı ikinci yarısında kamu bankalarının yeniden yapılandırılması ile ilgili düzenlemenin zamanında çıkarılamaması, bu nedenle Dünya Bankası’nca verilecek olan mali sektör uyum kredisinin askıya alınması gibi yapısal uyum düzenlemelerinin gecikmesi enflasyonun beklendiği kadar hızlı düşmemesi, kamu mal ve hizmetlerine enflasyon artışı kadar zam yapılması, iç talebin alınan ek önlemlere rağmen kontrol altına alınamaması sonucu, yıl sonuna doğru ekonomik görünüm bozulmaya başlamış ve Kasım 2000’de bankacılık sektörü krize girmiştir.

Türkiye’de 2000 yılının Kasım ayında yaşanan krize neden olan sorunlar (Yapısal düzenlemeler konusunda yavaş hareket edilmesi, sınırlandırılmayan iç talebe bağlı cari işlemler açığının artmaya devam etmesi ve döviz kurları üzerindeki ciddi baskının artması.) 2001 yılında daha da ağırlaşmıştır. Türkiye ekonomisinde 2001 Şubat ayında finansal sistemde başlayıp çok hızlı bir şekilde reel kesime bulaşan ikinci kriz yaşanmıştır. 2001 Şubat ayında yaşanan ekonomik kriz, “Kara Çarşamba” olarak da adlandırılan, Türkiye Cumhuriyeti tarihinin en büyük ekonomik krizi yaşamıştır.

Kasım 2000 ve Şubat 2001 bankacılık krizlerinin temel sebebi bankaların kırılgan bir yapısının olmasıdır. Sistemin temel zayıflıkları olarak;

- Öz kaynak yetersizliği,
- Küçük ölçekli bankacılık yapısı,
- Kamu bankalarının sektör içindeki ağırlığının fazla olması,
- Vade uyumsuzluğu ve kontrol edilemeyen açık pozisyonlar gibi piyasa risklerine karşı aşırı derecede duyarlılık, İç denetim, risk yönetimi ve kurumsal yönetimin yetersiz düzeyde olması,
- Zayıf bir aktif yapısının varlığı göze çarpmıştır (BDDK, 2001, s.8).

2001 yılında Türkiye’de meydana gelen finansal kriz, kısa zamanda derinleşerek reel sektörü de önemli ölçüde etkilemiştir. Diğer krizlerle mukayese ettiğimizde, 2001 krizi hem uzun sürmesi hem derinleşmesi hem FinansalKrizlerin Türk EkonomisineEtkileri ve Bu Krizlere Karşı Alınan Ekonomik Politikalar açısından farklılık göstermektedir. Krizden sonra, Nisan 2001’de ekonomideki yapısal sorunları gidermek ve finansal sistemin mali yapısını güçlendirmek amacıyla, güçlü ekonomiye geçiş programı uygulamaya konulmuştur.

GEGP ve daha sonra IMF ile birlikte düzenlenen program çerçevesinde uygulanan sıkı para ve maliye politikaları, 2001 sonrası dönemde makroekonomik politikaların genel çerçevesini oluşturmuştur (Taban, 2011: 4). Programın temel

hedefleri; enflasyonun ortadan kaldırılması, kamu iç borç dinamiğinin kırılması ve büyüme önündeki yapısal problemlerin ortadan kaldırılması olarak hedeflenmiştir. Programın unsurları, hedefleri, uygulama araçları ve sonuçları aşağıdaki tabloda sunulmaktadır.

Tablo 2. Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı

Programın Unsurları	Programın Hedefleri	Programın Uygulama Araçları	Programın Sonuçları
Yapısal Yenilemeler	TCMB’nin özerkliği ve piyasa ekonomisinin düzenlenmesi	TCMB Kanunu,doğal tekellere ve ağ endüstrilerine yönelik düzenleyici kurum yasaları	Telekomünikasyon, Tütün, şeker Üst Kurullarının oluşturulması
Bankacılık Sistemi Reformları	Sağlam bankacılık sistemi rasyolarının oluşturulması	Bankacılık kanunu	BDDK’nın kurulması, TMSF’ye işlerlik kazandırılması
Faiz ve Kambiyo Politikaları	Yatırımcılar için orta vadeli perspektif sağlanması	Kur sistemleri	Dalgalı kur sistemine geçilmesi, yönetimli dalgalanma, örtülü kur çıpasının uygulanması
Ekonomik Büyüme Stratejileri	Sıkı maliye politikası, anti enflasyonist yaklaşım, istikrarlı ekonomik büyüme	Yüksek Oranlı Faiz Dışı Fazla, Cari Açık/Milli Gelir Oranın kontrolü ve finansmanı	Düşük kur politikasıyla oluşan cari açığın dış borçlanma rakamlarına yansması

Kaynak: Taşar, 2010: 82; Kaya, 2013: 28.

Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı kapsamında bankacılık sektörü ile ilgili son derece önemli kararlar alınmış, yeni kurumlar oluşturulmuş, yasalar çıkartılmıştır. “Bu kapsamda yaşanan krizlerin ardından fon bankalarının sorunlarını

en kısa sürede çözümlenmek, özel bankaları sağlıklı bir yapıya kavuşturmak, sektörde denetim ve gözetim etkinliğini arttıracak yasal ve kurumsal bir çerçevenin geliştirilmesi, mali sektörü istikrarsızlığa götüren kamu bankalarını güçlendirmek, bu bankaların sistem üzerinde çok ağır olan maddi yükünü azaltmak ve krizde zarar gören bankaları ıslah etmek amacıyla Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programını hazırlamış ve 15 Mayıs 2001 tarihinde diğer kamu otoriteleri ve sektör temsilcileri ile yakın işbirliği içinde uygulamaya konulmuştur” (Sümer, s. 491)

2001 Krizi’nden sonra önemli ölçüde sermayelerini kaybeden özel bankalar sermaye takviyesi gerçekleştirmişlerdir. Bu sürece uyum sağlamayan bankalar ya başka bankalarla birleşmiş veya Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu’na (TMSF) alınmıştır.

2002-2007 dönemi gerek ekonomi, gerekse bankacılık sektörü açısından yeniden yapılandırılma dönemidir. Bankacılık sistemi bu dönemde önemli gelişmelerin olduğu bir yapılanma sürecine girmiştir. Bankacılığa ilişkin yasal düzenlemelerin uluslararası standartlara ve uygulamalara uyumlaştırılması çalışmaları gerçekleşmiştir. Bankalar Kanunu’nda çok ciddi değişiklikler yapılmıştır.

Alınan ekonomik önlemlerin olumlu yansımaları 2004 yılının sonundan itibaren bankacılık sektöründe görülmeye başlanılmış, enflasyonun düşüş trendine girmesiyle kredi ve mevduat faizleri de düşmeye başlamıştır. Bankacılık Kanunu 2005 yılında yasallaştırılmıştır.

Bankacılık sektörünün denetimi ve düzenlemesine ilişkin tüm yetki Hazine Müsteşarlığı ve Merkez Bankası’ndan alınıp, yeni kurulan Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu’na (BDDK) aktarılmıştır.

“Yeniden yapılandırma sürecinde, yalnızca banka sayısını azaltmamış, kamu bankalarının yeniden yapılandırılmasını, özel kesim bankalarının sermaye FinansalKrizlerin Türk EkonomisineEtkileri ve Bu Krizlere Karşı Alınan Ekonomik Politikalar 33 yapılarının güçlendirilmesini, TMSF’ye devredilen veya sistemden çıkarılan 21 bankanın tasfiyesi, satışı, devir yoluyla çözüme kavuşturulmasını ve denetim ve gözetim altyapısının güçlendirilmesini de sağlamıştır. Bu süreç sonrası, kamu otoritesi eliyle bankacılık sektöründe oluşan aşırı kapasite eritilmiştir. Özel bankalar da birleşme ve devralma etkinliklerine girmişler ve böylece sektörde yoğunlaşma oranı artmıştır” (Dinçer, 2006:135-6).

Tablo 3. Banka Sayısındaki Gelişmeler (2000-2006)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Mevduat Bankaları	55	46	40	36	35	34	33
Kamusal Sermayeli Mevduat Bankaları	4	3	3	3	3	3	3
Özel Sermayeli Mevduat Bankaları	23	19	20	18	18	17	14
Yabancı Sermayeli Mevduat Bankaları	17	17	15	13	13	13	15
TMSF’na Devreden Bankalar	11	7	2	2	1	1	1
Katılım Bankaları	6	5	5	5	5	4	4
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	18	16	14	14	13	13	13
Toplam Banka Sayısı	79	67	59	55	53	51	50

Kaynak: BDDK, Bankacılıkta Yapısal Gelişmeler /Aralık 2006

Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren banka sayısı, 2000–2001 yıllarında yaşanan finansal krizlerle birlikte önemli ölçüde azalmış ve 2002–2006 yılları arasında sektörde gerçekleşen konsolidasyonun da etkisiyle Aralık 2006 itibarıyla 50’ye gerilemiştir.

Tablo 4 Şube Sayısının Gelişimi ve Fonksiyonel Dağılımı (2000-2006)

Sayı	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Mevduat Bankaları	7.812	6.854	6.168	6.045	6.186	6.241	6.904
Katılım Bankaları	144	115	118	189	255	292	356
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	28	14	35	33	33	35	42
Toplam	7.984	6.983	6.321	6.267	6.474	6.568	7.302
%							
Mevduat Bankaları	97,8	98,2	97,6	96,5	95,6	95,0	94,5
Katılım Bankaları	1,8	1,6	1,9	3,0	3,9	4,4	4,9
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	0,4	0,2	0,6	0,5	0,5	0,5	0,6

Kaynak: BDDK

Tablo 5. Personel Sayısı Dağılımı (2002-2006)

Sayı	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Mevduat Bankaları	165.224	133.318	118.292	118.573	122.592	127.851	138.599
Katılım Bankaları	3.001	1.917	1.884	3.502	4.790	5.747	7.112
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	6.481	5.644	5.717	5.457	5.352	5.126	5.255
Toplam (bin)	174.706	140.879	125.893	127.532	132.734	138.724	150.966
%							
Mevduat Bankaları	94,6	94,6	94,0	93,0	92,4	92,2	91,8
Katılım Bankaları	1,7	1,4	1,5	2,7	3,6	4,1	4,7
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	3,7	4,0	4,5	4,3	4,0	3,7	3,5

Kaynak: BDDK, Bankacılıkta Yapısal Gelişmeler /Aralık 2006

2002 yılında sektörün toplam personel sayısı içinde %93,5 paya sahip olan mevduat bankalarının söz konusu oranı 2006 yılında %91,8’e inmiştir. Ayrıca, kalkınma ve yatırım bankaları grubunda da 1 puanlık bir azalış gerçekleşmiştir. Ancak, aynı dönemde katılım bankalarının toplam personel sayısı içindeki payı %2’den %4,7’ye çıkmıştır.

2007-2016 Dönemi

2007 yılında Amerika’da başlayan, 2008 yılında küresel hale gelen kriz dünyada bir çok ülkede olduğu gibi ülkemiz ekonomisini de etkilemiştir. Ancak yasal altyapısı ile denetim sistemi çok sağlam oluşturulan Türk Bankacılık Sektörü küresel krizin yansımalarından en az etkilenen sektörlerden birisi olmuştur.

Tablo 6. Banka Sayısındaki Gelişmeler (2007-2016)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Mevduat Bankaları	33	32	32	32	31	31	32	32	34	34
Kamusal Sermayeli Mevduat Bankaları	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Özel Sermayeli Mevduat Bankaları	12	11	11	10	10	12	11	10	9	9
Yabancı Sermayeli Mevduat Bankaları	17	17	17	17	16	16	17	19	21	21
TMSF’na Devreden Bankalar	2	2	2	2	2	1	1	1	1	1
Katılım Bankaları	4	4	4	4	4	4	4	4	5	5
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13
Toplam Banka Sayısı	50	49	49	49	48	48	49	49	52	52

Kaynak: BDDK

Tablo 7. Şube Sayısının Gelişimi ve Fonksiyonel Dağılımı (2007-2016)

Sayı	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Mevduat Bankaları	7.678	8.724	8.968	9.419	9.791	10.196	10.981	11.182	11.152	10.740
Katılım Bankaları	422	536	569	607	685	828	966	990	1.080	959
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	44	44	44	40	41	41	40	41	42	41
Toplam	8.144	9.304	9.581	10066	10517	11.066	11.987	12.213	12.274	11740
%										
Mevduat Bankaları	94,3	93,8	93,6	93,6	93,1	92,1	91,6	91,6	90,9	91,5
Katılım Bankaları	5,2	5,8	5,9	6,0	6,5	7,5	8,6	8,1	8,8	8,2
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	0,5	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3

Kaynak: BDDK

Şube sayısının fonksiyon gruplarına göre dağılımı incelendiğinde, katılım bankalarının sektördeki toplam şube sayısı içindeki payının istikrarlı bir şekilde arttığı ve 2016 yılı itibarıyla %8,2’ye ulaştığı gözlemlenmektedir. Buna karşılık, mevduat bankalarının payı yıllar itibarıyla azalış eğilimi sergilemekte olup, son yılda %0,5 düşüş göstermemiştir. Son dört yılda kalkınma ve yatırım bankalarının şube sayısı ise, toplam şube sayısının %0,3’ünü oluşturmaktadır.

Tablo 8 Personel Sayısı Dağılımı (2007-2016)

Sayı	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Mevduat Bankaları	153.568	166.326	167.063	173.133	176.579	176.576	181.218	195.000	196.000	191.000
Katılım Bankaları	9.187	11.032	11.802	12.677	13.851	15.356	16.763	16.000	17.000	15.000
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	6.095	5.307	5.340	5.370	4.841	4.901	5.246	5.523	5.000	5.000
Toplam (bin)	168.850	182.665	184.205	191.180	195.271	196.833	203.227	216523	218.000	211.000
%										
Mevduat Bankaları	90,9	91,1	90,7	90,6	90,4	89,7	89,2	90,0	89,9	90,5
Katılım Bankaları	5,4	6,0	6,4	6,6	7,1	7,8	8,2	7,4	7,8	7,1
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	3,6	2,9	2,9	2,8	2,5	2,5	2,6	2,6	2,3	2,4

Kaynak: BDDK

Tablo 9. Bankacılık Sektörü Aktif Yapısı

AKTİF	2000	2016
Likit Aktifler	58,1	23,9
Krediler ve Alacaklar	18,1	66,1
Diğer Aktifler	23,8	10,0
TOPLAM	100,0	100,0

Kaynak: BDDK

Tablo 10. Bankacılık Sektörü Pasif Yapısı (%)

PASİF	2000	2016
Mevduat	12,0	56,4
Mevduat Dışı Kaynaklar	23,7	25,7
Diğer Pasifler	34,6	6,8
Özkaynaklar	29,7	11,1
TOPLAM	100,0	100,0

Kaynak: BDDK

2007 yılı 31 Aralık ve 2016 yılı 31 Aralık verileri Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. 2007-2016 Yıllarında Seçili Sektör Verileri

TÜRKİYE BANKACILIK SEKTÖRÜ	2007	2016
Toplam Aktif		
Krediler	286	1.734
Toplam Pasif		
Mevduat (Milyar TL.)	582	1.454
Özkaynaklar	76	300
Net Kar	15	38

Kaynak: BDDK

2017 Yılı

31Aralık 2017 İtibariyle Banka, Şube ve Çalışan Sayıları, tablo 12’de verilmiştir. Türkiye’de 2017 yılı itibariyle, 3’ü kamusal sermayeli, 9’u özel sermayeli, 21’i yabancı sermayeli olmak üzere toplam 33 mevduat bankası ve 13kalkınma ve yatırım bankası faaliyet göstermektedir. 1 adet Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna Devreden Banka bulunmaktadır.

Tablo 12.31Aralık 2017 İtibariyle Banka, Şube ve Çalışan Sayıları

Banka/Grup Adı	Banka Sayısı	Şube Sayısı	Çalışan Sayısı
Mevduat Bankaları	33	10.500	188.266
Kamusal Sermayeli Mevduat Bankaları	3	3.677	58.502
Özel Sermayeli Mevduat Bankaları	9	4.013	73.460
Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna Devreden Bankalar	1	1	225
Yabancı Sermayeli Bankalar	21	2.809	56.079
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	13	50	5.238
Sektör Toplamı	47	10.550	193.504

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği

SONUÇ

Türkiye’de 2000 yılı ikinci yarısında kamu bankalarının yapısal uyum düzenlemelerinin gecikmesi, enflasyonun beklendiği kadar hızlı düşmemesi, kamu mal ve hizmetlerine enflasyon artışı kadar zam yapılması, iç talebin alınan ek önlemlere rağmen kontrol altına alınamaması sonucu, yılsonuna doğru ekonomik görünüm bozulmaya başlamış ve Kasım 2000’de bankacılık sektörü krize girmiştir.2000 yılının Kasım ayında yaşanan krize neden olan yapısal düzenlemeler konusunda yavaş hareket edilmesi, sınırlandırılmayan iç talebe bağlı cari işlemler açığının artmaya devam etmesi ve döviz kurları üzerindeki ciddi baskının artması gibi sorunlar2001 yılında daha da ağırlaşmıştır. Türkiye ekonomisinde 2001 Şubat ayında finansal sistemde başlayıp çok hızlı bir şekilde reel kesime bulaşan ikinci kriz yaşanmıştır.

2001 yılında Türkiye’de meydana gelen finansal kriz, kısa zamanda derinleşerek reel sektörü de önemli ölçüde etkilemiştir. Diğer krizlerle mukayese ettiğimizde, 2001 krizi hem uzun sürmesi hem derinleşmesi hem FinansalKrizlerin Türk EkonomisineEtkileri ve Bu Krizlere Karşı Alınan Ekonomik Politikalar açısından farklılık göstermektedir. Krizden sonra, Nisan 2001’de ekonomideki yapısal sorunları gidermek ve finansal sistemin mali yapısını güçlendirmek amacıyla, güçlü ekonomiye geçiş programı uygulamaya konulmuştur.Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı kapsamında bankacılık sektörü ile ilgi son derece önemli kararlar alınmış, yeni kurumlar oluşturulmuş, yasalar çıkartılmıştır. 2001 Krizi’nden sonra önemli ölçüde sermayelerini kaybeden özel bankalar sermaye takviyesi gerçekleştirmişlerdir. Bu sürece uyum sağlamayan bankalar ya başka bankalarla birleşmiş veya Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu’na (TMSF) alınmıştır.

2002-2007 dönemi gerek ekonomi, gerekse bankacılık sektörü açısından yeniden yapılandırılma dönemidir. Bankacılık sektörü, bu dönemde önemli gelişmelerin olduğu bir yapılanma sürecine girmiştir.Bankacılığa ilişkin yasal düzenlemelerin uluslararası standartlara ve uygulamalara uyumlaştırılması çalışmaları gerçekleşmiştir. Bankalar Kanunu’nda çok ciddi değişiklikler yapılmıştır.

2000 yılından sonraki dönemde, sektörde toplam banka sayısı yıllar itibarıyla azalış gösterirken yabancı sermayeli bankaların sayısının artış göstermiştir. 2011 yılı itibarıyla sektördeki banka sayısının yaklaşık 2/3’sini oluşturan mevduat bankalarının yarısı, yabancı sermayelidir. Bankacılık sektöründe kamu sermayeli banka sayısının değişmediği, özel sermayeli banka sayısındaki azaldığı gözlemlenmektedir.

Bankacılığa ilişkin yasal düzenlemelerin uluslararası standartlara ve uygulamalara uyumlaştırılması çalışmaları gerçekleşmiştir. Bankalar Kanunu’nda çok ciddi değişiklikler yapılmış olup Bankacılık Kanunu 2005 yılında

yasallaşmıştır. Bankacılık sektörünün denetimi ve düzenlemesine ilişkin tüm yetki Hazine Müsteşarlığı ve Merkez Bankası’ndan alınıp, yeni kurulan BDDK’ya aktarılmıştır. Bu dönemde bankacılık sisteminde olumlu gelişmelerin gerçekleştiği anlaşılmıştır.

2007 yılında Amerika’da başlayan, 2008 yılında küresel hale gelen kriz dünyada bir çok ülkede olduğu gibi ülkemiz ekonomisini de etkilemiştir. Ancak yasal altyapısı ile denetim sistemi çok sağlam oluşturulan Türk Bankacılık Sektörü küresel krizin yansımalarından en az etkilenen sektörlerden birisi olmuştur.

2007’den itibaren hem Dünya hem de Türkiye’de yaşanan ekonomik ve siyasi gelişmeler, bankacılık sektörü üzerinde etkiler yaratmış ve yaratmaya devam etmektedir. Bankacılık sektörü Türkiye’de, aktif büyüklüğü ve yarattığı istihdam açısından önemli bir yer tutmakta olup ekonomi içinde büyük ağırlığa sahiptir.

KAYNAKÇA

Afşar, M. Küresel Kriz ve Türk Bankacılık Sektörüne Yansımaları. file:///C:/Users/Admin/Downloads/5000074897-5000099942-1-PB%20(3).pdf

Çolak, Ö.F., (2001) “Finansal Kriz ve Bankacılık Sektöründe Yeniden Yapılandırma Programı Üzerine Bir Eleştiri”, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:3 Sayı:2,(Güz), 2001.

Dinçer, A. (2006). Bankacılık Sektöründe Konsolidasyon, Ülke Deneyimleri ve Türkiye İçin Öneriler, DPT Yayın No: 2607, Ankara, 135-6.

Hazar, A. ve Babuşcu, Ş. (2017). Bankacılığa Giriş. Ankara: Bankacılık Akademisi Yayınları 6.

Kaya, A. (2013), Mali Sürdürülebilirlik: Teori ve Türkiye Uygulaması, Türkiye Bankalar Birliği Yayın No: 292, İstanbul.

Taban, S. (2011), Küresel Finans Krizi Öncesi ve Sonrası Dönemde Türkiye’de Ekonomik Büyümenin Dinamikleri, SETA Analiz, 37, 1-33.

Taşar, M.O. (2010), “Türkiye’nin Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı ve Makro Ekonomik Etkilerinin Analizi”, Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi, 3(1), 76-97.

Uzunoglu, S. (2014). Bankacılığa Giriş, Birinci Basım. İstanbul: Literatür Yayıncılık.

İnternet Kaynakları

Sümer, G. (2016). Türk Bankacılık Sektörünün Tarihsel Gelişimi Ve AB Bankacılık Sektörü İle Karşılaştırılması. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 18/2 (2016) 485-508.

<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/286755>

Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA), Finansal Kurumlar Yatırım Şirketleri. http://www.acikders.org.tr/pluginfile.php/2552/mod_resource/content/3/Yat%C4%B1r%C4%B1m_%C5%9Eirketleri.pdf

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (2001), Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı, Ankara

[BDDK, Bankacılıkta Yapısal Gelişmeler /Aralık 2006.Sayı:1.](#)

https://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/Bankacilikta_Yapisal_Gelismeler/3428BYG_09_07_2007.pdf

BDDK, Bankacılıkta Yapısal Gelişmeler /Aralık 2011. Sayı: 6 https://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/Bankacilikta_Yapisal_Gelismeler/11085bygr_2011.pdf

TBB, İstatistiki Raporlar <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59>

TBB, [Banka Çalışan ve Şube Sayıları-Aralık 2017.xlsx - Türkiye Bankalar .](#) https://www.tbb.org.tr/Content/.../Banka_Calisan_ve_Sube_Sayilari-Aralik_2017.xlsx